

razložil, poprijel je dr. Bleiweis besedo, rekši, da on je zdravnik, zdravnikom pa, ako hočejo kako boleznin ozdraviti, je prvi nalog ta, da skušajo najti vzrok bolezni, ker brez tega znanja je težko ali celó nemogoče najti pravega zdravila. Tudi gozdne in pašne homatije na Gorenskem so boleznin, huda in dolga boleznin, zato — pravi — sem stavil v zadnjem občnem zboru družbe kmetijske sprejeti predlog, naj družba kmetijska skuša poizvedeti vzroke, iz katerih izvirajo žalostni razpori med kmeti Gorenskimi in družbo obrtnijsko. Današnji zbor ima povod dati rešitvi te važne naloge. — Po tem uvodu je bral odboru družbi kmetijski pismo izročene pritožbe, ki z mirno pa odkritosrčno besedo razkrivajo težave, ki že veliko let tarejo ondašnje kmetovalce, češ, da se jim po obrtnijski družbi in njenih organih kratijo pašne pravice, pravice do lesa za kurjavo in stavbo, pravice do stelje itd. O prestopkih tega, kar obrtnijska družba misli, da je njeno, mi pa — pravijo občine v pritožnem svojem pismu — mislimo, da je naše, odločujejo se nam denarne kazni, ki znašajo od leta 1869. že okoli 80.000 gold., kazni zapora pa več tisoč dni. Če gre o prepirih za izrek izvedencev, obvelja zmirom le izrek izvedenca, ki obrtnijsko družbo zastopa; če pa je treba pravde, bogata obrtnijska družba si lahko 3 advokate najame, mi pa še enega komaj plačamo. Če tako še dalje naprej gre, pride kmetijstvo v našem kraju ob nič in mi bomo morali zapustiti domovino svojo.

Na te pritožbe odgovarja gosp. Karol Lukman, vodja obrtnijske družbe. Pred vsem razloži zgodovino, kako se je začela obrtnijska družba na Gorenskem in v last si kupila to, kar je nekdanje posestvo bilo grajščine Bleške in mnogih fužinarjev, ki so s kmeti, kateri imajo servitutne pravice do teh posestev, v vednem razporu bili, tako, da so ta posestva l. 1850. bila sekvestrirana. Obrtnijska družba je skušala vrediti te prepirne razmere, kar se je leta 1868. izvršilo po vladinih določbah. Da bi fužine imele potrebnega lesa, je obrnila glavno skrb na zárod gozdov, vsaj morajo Gorenci sami pripoznati, koliko zaslužka jim fužinarstvo naklanja, ki se vsako leto na 600.000 gld. ceniti more. Razpori med kmeti in obrtnijsko družbo niso nova prikazen; ti razpori bili so že z grajščino Bleško in pa pod sekvestracijo, kajti iz onega časa je zaznamovano 25000 gold. kazenskih plačil. Če bi se brez ozira na obstanek gozdov naprej gospodarilo, nastane v tako zvanem „raji“ Gorenskem kmalu pusti Kras. Družba obrtnijska je rada pripravljena, pogoditi se s kmetovalci na podlagi pravice, da bode konec dosedanjim razporom. (Konec prih.)

Gospodarska vprašanja iz Primorskega.

Vredništvu „Novic“ je iz Primorskega došlo pismo s sledečimi vprašanji:

1. Ali je res, da 20 funtov sená, ali 20 funtov trave ali pa 20 funtov slame ima za živinsko krmo enako vrednost?

2. Ali je mogoče, da doraščena goveda od 4 do 5 Dunajskih centov žive teže zamorejo za celi dan od jutra do mraka brez nobene krme v hlevu popolnoma izhajati z 20 funti trave, ki jo na paši (v gozdu) dobijo? Paša ta traja 180 dni čez leto in dan.

3. Ali je mogoče, da za doraščeno govedo poleti 4 funte, pozimi pa 5 funtov suhega bukovega listja vsaki dan zadostuje za nasteljo, gledé na to, da gnoj poleti in pozimi več tednov v hlevu pod živino ostane in to v majhnih kmečkih hlevih, kjer ni nikakoršnih odtokov za gnojnico?

Več Primorskih kmetov.

Odgovor vredništva. Prav lahko bi na to trojno vprašanje na kratko odgovor dali z ne na prvo, — z ne na drugo, — in z ne na tretje vprašanje. Ker pa je podoba, da vprašalci obširnejšega odgovora želijo, za katerega nam pa prostora manjka v današnjem listu, ki je zeló obložen s kmetijskimi članki, zato odgovor obširniši odlašamo za drugi pot.

Gospodarska skušnja.

Krompir v jeseni saditi.

Iz Štajarskega nam piše prijatelj o tej uni dan v našem listu iz Francoskega naznanjeni skušnji sledeče: „Krompir v jeseni saditi bila je že nekdanj pri nas navada. Pred 20 leti je Nemec Hanoveranec, bivši najemnik neke grajščine blizu Maribora, v jeseni krompir pod plug sadil in meseca maja prav lepega pridelal. To sem s svojimi očmi videl; a mož ni našel posnemovalcev, zakaj ne, ne vem.“

Kmetijstvo knjižestvo.

* *Anleitung zum Gemüsebau, sowie zur Erdbeer- und Champignonzucht, nebst einem Anhang: Mittel zur Abwehr der Schädlinge unserer Kulturen.* Von Julius Dürr, Handelsgärtner in Laibach.

Pod tem naslovom je v nemškem jeziku prišla na svetlo knjižica, ki uči umno rejo zelenjadi ali vrtnine, jagod in šampijonov. Vse, kar koli gospodar ali gospodinja, ki se pečata z rejo mnogovrstne zelenjadi, v tem razdelku vrtnarstva izvedeti hočeta, dobita v tej knjižici na kratko pa jasno razloženo, vrh tega pa še tudi mnogokrat s pravličnimi podobami razjasnjeno. Zanimiv je poduk, kako izrežati jagode in pa okusne jedne gobe „šampion“ imenovane, kakor je tudi koristna razprava o vrtnarstvu škodljivih mrčesih. Cena 8 pól debeli knjižici, katera se dobiva v Kleinmayer in Bambergovi knjigarni v Ljubljani, je 1 gold. Ne moremo si kaj, da ne bi pri tej priliki želje izrekli po taki knjižici v slovenskem jeziku, ker enacega navoda še nimamo, ki bi toliko obširno polje, kakor ga obdelava ta knjižica, na kratko pa praktično brez veliko besedi obravnaval.

Politične stvari.

Štirje mali faktorji o Turškem vprašanji.

Ti so Črnagora, Srbija, Grška in Rumunija.

Te dežele med sabo po velikosti niso enake, in celó največa, Rumunija je v primeri s Turčijo le majhna; najmanjša, namreč Črnagora, pa je tako majhna, da, če bi bila na kakem drugem kraju svetá, bi se v véliki politiki tako malo zmenili zá-njo, kakor na pr. na Nemškem za malo kneževino Waldeck.

Vkljub temu je pa vendar vsaka teh dežel že sama na sebi važna o Turških homatijah, kar se je dandanes prav jasno pokazalo. Ako bile bi pa te dežele v skupno ali vzajemno delovanje združene ali trdno zedinjene, bile bi velik faktor o vzhodnem vprašanji in sicer tak, da bi te dežele po svoji lastni moči in brez kake tuje pomoči Turčijo same zmogle. Žalibog, da niso združene se vzdignile!

Čeravno se je o teh deželah že mnogo pisarilo — pravi „Reform“, po kateri smo ta članek posneli — se nam vendar ne zdi odveč, ako jih kot faktorje vzhodnega vprašanja nekoliko natančneje ogledamo.

1. Crnogorska kneževina.

Črnagora zasluži, da jo na prvo mesto stavimo, čeravno je najmanjša med navedeno četvoro. Kar ima pa v zgodovini svoje lastno mesto, igrala je veliko važnejšo nalogo, kakor one druge veliko večje države.

Črnagora je prejela laško ime „Montenegro“ od Benečanov, pod katerih varstvom je bila nekaj časa; Turki jo imenujejo Kara-Dagh. Ta mala kneževina res zasluži dobrovoljnost Evrope in njeno podporo, katero vživa vzlasti od Rusije. Je več deset- in dvajsetkrat večih držav, ki pa veliki politiki ne dajo toliko opraviti, kakor mala Črnagora.

Ona obsega večidel pustotno gorato deželo kakih 80 štirjaških milj in po številjenji 1864. leta ima 196.238 duš. Črnogorci so naroda Srbskega, vere pa, izvzemši malo število katoličanov, grško-nezedinjene.

Črnogorce, katere sovražniki Slovanov hudo zasramujejo, nepristranski pisatelji tako le popisujejo: Lepe, trdne postave, plemenitega in ponosnega obraza, urni in čvrsti v svojem gibanju in vtrjeni za vse težave, so Črnogorci eden najbolj interesantnih narodov Evropskih in to ne samo gledé na njih šege in družbene razmere, temuč tudi z ozirom na njih osode in boje. Bolj okrog vlačujoč se pastir in klateč se lovec kakor stanoviten poljedelec je Črnogorec ohranil si še vso prvotnost svojega značaja, ki se kaže v velikodušni hrabrosti, neomejeni svobodoljubnosti, najtreznejši zmernosti, zadovoljnosti z malim, v priprostih čistih šegah in v neprisiljeni, če tudi robati (okorni) naravnosti. Ta značaj naroda in primeroma preobilo prebivalstvo majhne dežele pa nerodovitnost zemlje brez vse obrtnije — vse to daje Črnogorcem podobo čudovitega naroda, kateri, kedar gre za narodne in verske zadeve, utegne postati najbolj vojevit.

V srednjem veku je spadala Črnagora k veliki Srbiji, pa je bila samostojna kneževina, „Zenta“ ali „Zeta“ imenovana, z lastnim gospodarjem. Ko je Srbija zapadla Turkom, se je knez Zentski, Jurij Balša, zet v bitvi na Kosovem polju padlega cara Srbskega, Lazara, proglasil za popolnoma neodvisnega. Zatem so morali Črnogorci v skoro nepretrganih bojih odbijati napade Turkov, pa so zgubljali čedalje več dežele, tako, da na zadnje ni jim ostalo več nego sedanja Črnagora. Tu pa so branili z nepremagljivim junaštvom svojo neodvisnost; nikdar niso pripoznali Turškega nadgospodstva, in zato zaslužijo občudovanje in neminljivo slavo.

Ustava Črnogore je omejeno-monarhična, to je, konstitucijska. Knez je glava državne oblasti, s katero je bila od 1512. do 1852. l. združena tudi najvišja duhovna oblast, ki jo ima zdaj v rokah vladika (škof), ki svoje posvečenje dobiva od sinode Ruske. Knezu na strani stoji senat (starešinstvo), ki se sestavlja iz 16 po ljudstvu iz najbolj čislanih rodov izvoljenih mož. V vseh drugih zadevah se sklicuje ljudski zastop, skupščina.

Črnagora nima prave stalne vojne, ampak le knezevo telesno stražo in majhno izbrano četo; braniti deželo so pa vsi, ki morejo orožje nositi, zavezani in so vedno navdušeno pripravljeni za to. Ta narodna vojna se spravi do 30.000 mož in še više, in kaj ti zmorejo, to so Turki v poslednjih bojih vnovič skusili. Junaški boji Črnogorcev smejo se z največim junaštvom Grkov in Rimljanov, katero se mladina v šolah občudovati uči, ne le primerjati, ampak še prekosijo ga zato, ker ga izvršuje tako majhen narod.

Zdaj zmagonosna Črnagora zahteva izdatno razširjenje dežele, in to po vsi pravici, ker zahteva le one

pokrajine nazaj, ki jih je v prejšnjih bojih zoper tolovajske Turke izgubila. (Konec prih.)

Zabavno berilo.

Angora.

Zgodovinski-romantičen obraz.

1.

Brusa, sultanom gnjezdo, Brusa, prirodne in umeteljniške krasote torišče! — katero mesto se ti more enačiti? — Bogme! vredno si, da bi čepelo na podnožji božjemu Olimpu, kateremu iz svetega temena in čestnih rebrij svitlo prodko vrvrajo studenci, skokoma spirajo božji svet, da je krepkih vodomotov toliko, kolikor bistrih studentcev, ki napajajo polje in gaje in tvoje vrte! Kakovo čudo je to! — Tako, da se človek potaplja v razkošji, katero mu ti daješ! A dan danes nisi to, kar bilo si nekdanj. Tvoj tekmeč — Carigrad, ta ti je sultane vzel iz serraljev,*) — vzel vès lesek, ki se vzhodni despotje (samosilniki) dičijo z njim. 1402. leta pak so sultanje svoje oči poželjivo bulili čez Mramorovo morje**) v mogočni Bizanec, kjer so Grški carji gnjilo lenobo pasli na zasmeh svoji nekdanji slavi, — Grški carji, že vgnani poginu v žrelo skoro z vseh strani; veselil se je Turek že naprej Carigraškega padca, nestrpno so Mohamedanje čakali, kedaj se kateremu padišahov zljubi, da se polasti znamenitega gnjezdišča, ter vlado, svoje vlade prestol premakne v mogočno Konstantinovo mesto, da bi iz tega svojega novega osišča plašili in trli kristijanski svet, a le za tega del, da bi iz svojega gnjezda raztezali moč, ter národ za národom, žalibože! to je, slovanske národe (kakor bi le Slovanstvo bilo proketo, da bi trpelo za grehe vsega svetá); da bi narod za narodom oklenili v svojo prekruto sužnjost, ter stiskali Slovane, da bi jim strašno po ušesih zvonilo: „Tremor Byzantium!“

1402. leta, Brusa, nisi bila še sirota; tačas si bila še bosniško gnjezdo, Azijskim despotom — polno razkošija in radovanek, kakoršne pozná le jutrovska fantazija, razvnetá — in ki se niso razkazovale še v nobenem drugem gnjezdu, nego v Drinopolji, morda zato, ker Evropski zrak veje po njegovih serraljih.

Ha, Brusa! zakaj si tako nenadoma promenila se v bojni tabor? Težko te človek pozná, če prav se ponašaš s palačami; če prav imaš tri sto mečet z munarjami vred; nihče te lahko ne pozná sredi šotorov, sredi različnih ležišč, ki so raztaknjena daleč okrog tebe, — tako daleč, da jim svobodno oko skoro ne more seči do kraja. Po šotorih in po ležiščih vse mrgoli in roji tako, kakor bučele šumé po ulih v bučelnjaku, kajti več nego pol milijona ljudstva — samo bojnega, služabništvo ni vmes, tudi nevojevitiga človeštva ne, ki se je sešlo zaradi gotove beretije in dobrega dobička, takih ljudi množica se ob ugodnih vojskah često ujemlje z množino vojščakov, — in kateri že vedigabog od kedaj vzhodno vojsko spremljajo tako, kakor železne koblice, — več, nego pol milijona vojevitiga ljudstva tabori okrog znamenite Bruse.

Azijskih národov pisani, sanjarski kroji z daleč vabijo človeško oko; lahko človek pozná, da v taboru na tisti namen zbranih vojščakov — Evropskih in Azijskih — kraj je različen na prvi pogled, kajti tudi voj-

*) Serral (serralj) je Turškega cara vladno poslopje, tudi palača jutrovskega mogotcem, ki imajo svoje ženstvo v njih.

**) Marmora-Meer.

pašne jate“, — pokazal je Mohamedanski tabor — „ali ne zdevajo sultanu najgnjusnejših imen in ali ga ne izdajajo sedmemu peklu? — ali bi kaj čudovitega bilo to, ko bi danes ali jutri tolkli na vrata njegovega serajla in zahtevali zaklade, ki jih je nalupežil po njih pokrajinah, ko je iz njih izganjal rodne kneze? — A da se to tudi ne pripeti, kako bi mogel zmoči s takimi ljudmi? — Nikakor ne, dragi Jefrem, nikedar!“

„Resnici je podobnejše to, nego kaj drugega“ — pritegnil je le-ta, „ali pa tudi Srbska dobode svobodo in davno slavo, to je kaj drugega.“

„A kaj bi se moglo drugega zgoditi?“ — povpraša vojvoda — skoro razdražen, „Bajazet je uničen, uničena je tudi njegova moč, rada ali nerada — mora se osvoboditi naša Srbska.“

„A Stepana, tega Lazarjevića, ali ga ni sram ponášati se sè svojo sestro sultanico, kateri bi ne požrtvoval le sebe, temuč narod in svojo domovino, ali si tudi to pomislil, vojvoda?“ — povprašal je Jefrem dalje, ni se dal o svoji dvombi varati vojvodinej nevolji, prosunljivo je oči o svojem vprašanji vprl v njegovo obličje.

„Hm!“ — zagodrnjal je vojvoda, z dlanjo otrl si obličje, zamišljen nategnil pas in kimal z glavo, „da — to je“, — spregovoril je poluglasno, „res je — vse je mogoče, to je nevreden sin svojega slavnega očeta, — sin, kateri razen hrabrosti — ničesar ni podedoval po njem, ni ljubezni do narodove slave, ni ljubezni do svojega Boga, vse ima na prodaj sestri kukavici na ljubo, a ona ima sina, sina z Bajazetom — uh, sveti Sava! Jefrem, ti vendar le misliš na vse!“ — ozrl se je v junaka, ali precej se je vstavil, nehotoma je njegova desnica segla po handžar za pasom, po njegov držaj, in rudeč žar zadržavane jeze je polil njegovo obličje. „Ha, vražji sin!“ — škripnil je sè zobmi, že je razkoračil se na skok — „ne bodeš več svojih nečistih oči vpiral v mé!“

„Vojvoda!“ — vskliknil je Jefrem s tajnim, svarilnim glasom in zatel ga za levjo kožo.

„Oh, res je to!“ — spomnil se je takoj vojvoda, „saj i krastava podgana lahko oči izbuli v mé, nikar bi jih tak pes ne bulil; le to je bes, ker je Srbska mati povila ga, a zdaj sužuje in vedežuje tujcem.“

„Saj sem ti pravil, da pazijo na vsako tvojo stopinjo“ — pristavi Jefrem.

„Na stopinjo pač pazijo na vsako“, — potrdil je vojvoda — „ali na moje besede in na moje srce? — Hodi, brate Jefrem, pojdeva pogledat k Brusi, zvedela bodeva tam nove padišahove bedarije“ — rekel je in pljunil, ter pokazal, kako se mu gnjusi to ime — „zlasti pa spregovoriva besedo o nečem, česar ni treba, da bi slišalo kako tretje uho.“

A že se je obrnil proti Brusi.

„Vojvoda, ti si govoril o izdaji“ — ogovoril ga je Jefrem, ko je poleg njega stopal, popreje pa je dvakrat, trikrat ozrl se, ali ni koga blizu, in povprašal je: „komu očitaš zdaj izdajo?“

„Lazarjević je suženj svoje sestre, a ta je nehala biti Srbska hči“ — opomnil je vojvoda otožno.

„To smo znali že iz početka“ — opomni varni junak — „njega ne smemo prištevati izdajicam. Uganjevaj dalje, vojvoda!“ — rekel mu je.

„Sezaš v globočino mojega srca“ — opomnil je ta in umiril svojih korakov urnost — „ali vendar se, če prav dvomim, ne smem pregrešiti na svetem pobra-timstvu.“

„Le povedi ga“ — rekel je junak čvrsto preverjen — „reci: Milan Topličanin, a ne bodeš se zmotil, vojvoda Kazančić!“

„Ne verujem, ne verujem tega!“ — izrinil je sè

silo vojvoda iz svojih ust, da je očito bilo, kako bi raji pregovoril sam sebe, nego koga drugega.

„Saj imaš bister razum, vojvoda!“ — opomnil je hladno Jefrem — „znati vendar moraš, zakaj ne veruješ v njegovo odpadništvo.“

„Krvavel je na Kosovem polji za vero in domovino“ — začel je Kazančić naštevati Topličaninove zasluge, in pričal je glas, pričal njegov obraz, da čini to, zato da bi preveril bolj samega sebe, nego svojega poslušavca.

„To so činili tudi mnogi, kateri pa so kasneje vendar-le kričali: živel Štepan Lazarjević, cara pa se ni spomnili niso“ — pristavil je hladno Jefrem.

„Naj stehinejo, ti psi“ — razhudil se je vojvoda — „Topličanin pa je“ — govoril je dalje — „skril naše svobode zastavo, sveti Srbski prapor, prapor cara Dušana, zato da bi ne prišel v pesti niti Mohamedanu, niti Lazarjeviću, temu Bajazetovemu blaznu, za tega del slavne Srbske ne bode vladal ni Mohamedan, niti Lazarjević.“

„Dolgo časa ne, res je to, ne bode je vladal nobeden!“ — pritegnil je Jefrem globoko preverjen.

„Celih trinajst let je bil“ — govoril je vojvoda o večji gotovosti dalje — „veren tovariš ostanku Srbskih junakov v njih zatrepu, v gorah na Balkanu, od kodar smo se Lazarjeviću in njegovi lastnovoljni sužnosti posmehovali, kar je vera in domovina zahtevala od nas, in osvečali smo pravoslavnega cara smrt in svoje pobitje Mohamedanom, katerih trupla smo razstiljali po Bolgarskih ravnéh in po dolinah noter do Drinopolja, da je naše ime groza bilo tem davnim Božjim izdajicam — in da je Bajazeta samega plašilo o njegovih radovankah. Ali o teh prilikah ni bil Milan Topličanin jeden prvih, ki so bogato skrbeli za živež plenečim ticom po Balkanu?“

„Resnica je to“ — potrdil je Jefrem — „osvečal je svoje milice zgubo“ — pristavil je osato.

„Ljubljenska nas vseh“ — opomnil je vojvoda navdušeno — „kolikor nas je bilo odšlo v gore, — ta je bila naša domovina, naša vera, a moj pobratim Milan Topličanin ni delal nikakoršnega razločka.“

„A Milica Lazarjeva, Bajazetova soproga?“ — povprašal je Jefrem, vstavil se in oko vprl v vojvodo.

„Oh!“ — vzdihnil je na dolgo Kazančić, tudi je vstavil se — in njegovo oko je blodilo dalje, da samo ni znalo, kam, kakor pogled kakega človeka, ki je zablodil.

(Dal. prih.)

Politične stvari.

Stirje mali faktorji o Turškem vprašanji.

(Dalje.)

2. Kneževina Srbska.

Ta zdaj pogosto imenovana, v sedanji dobi precej spredej stoječa o vzhodnem vprašanji ima mnogo prijateljev, še več pa sovražnikov. Človek skoro ne more razsoditi, ali naprej hrepeneči Srbski državi prijatelji ali sovražniki več koristijo. Resnica pa je, da so kneževini prijatelji že mnogo škodovali s tem, da so jej dajali preveliko važnost, previsoko nalogo in da so celó hoteli jej dati že prihodnost, ki bi gledé preteklosti bila sicer opravičena, ki se pa o sedanjih in prihodnjih okoliščinah nikakor ne dá ali k večjemu le pičlo doseči. Sovražniki pa, ki Srbijo vedno polivajo s plahami sramote in zaničevanja, kažejo s tem, da pripoznavajo važnost te male slovanske države, da jim je tak trn v peti, da se je celó bojé. To veljá posebno od Magjarov, ka-

terim je Srbska kneževina grôza, katero že skoro kakor količ čutijo v svojem mesu.

Srbija obsega 998 štirjaških milj in je štela 1865. leta 1 milijon in 157.000 prebivalcev. Večidel so ti velikega Srbskega naroda in jedro njegovo. Med njimi živí okoli 100.000 Rumuncev, nekaj tisuč Bulgarov, okoli 12.000 ciganov in 2000 judov. Nepriistranski popisovalci narodov slikajo Srbski narod tako-le: „Po krepkem životu, ognjenem, poetičnem duhu, pogumu, posebnih običajih, umom za godbo in petje in ljubezni do svobode odlični so Srbi eden najbolj nadarjenih in največ obetajočih slovanskih narodov. Plemstva pri njih ni, kmetje so prosti posestniki, razločki med stanovi so le po poslu ali poklicu. Rodovinsko življenje je patrijarhalno priprosto, v hiši stanuje vsa rodovina.“ — Srbi so s prav malo izjemami pravoslavni ali vzhodno-grške vere, ki se je povzdignila do neodvisne narodne cerkve.

Ustava kneževine je omejeno-monarhična. Knez je glava državne oblasti, za postavodajstvo pa ima senat in narodno skupščino. Senat obstoji iz 17 udov, katere knez izvoli za ves čas življenja. Redna skupščina je sestavljena iz 120 poslancev, katere voli narod. Volilna pravica je odvisna od tega, da je Srb vsaj 21 let star, da neposrednje davke plačuje, a ne sme biti niti poselskega niti ciganskega stanú. Udje vlade in duhovni imajo pravico voliti, a ne voljeni biti. Redna skupščina se ima sklicavati vsaj na tri leta enkrat. V posebno važnih slučajih se skliče izvanredna, velika skupščina, ki je štirikrat tako velika, ko navadna ali redna.

Srbija vzdržuje redno stalno vojno okoli 6000 mož. Glavna in prava vojna moč pa je narodna vojska, za katero je zmiraj polovico vseh orožja zmožnih mož zapisanih. Le duhovni niso vojaki. Srbska narodna vojna znaša navadno okoli 60.000 mož, pa se v nenavadnih slučajih more pomnožiti še za enkrat toliko.

Nekdaj je spadala Srbija k Grškemu (Bizantinskemu) cesarstvu, pa je imela vendar lastne glavarje (župane) in se je samostojno vojskovala. Leta 1043. je župan Štepan Bogislav pregnal Bizantinske poveljnike in njegov sin in naslednik Mihailo (1050. do 1080.) se je naredil popolnoma neodvisnega, sprejel naslov kralja Srbskega in si pridobil pripoznanje tega naslova od papeža Gregorja VII. Vendar se je vsililo zopet Bizantinsko nadgospodarstvo, dokler ga ni Štefan Nemanja leta 1163. zopet popolnoma otresele. Postal je ustanovitelj po njem imenovane kraljeve rodovine in kraljestva, ki se je po prestolnici Rasa (zdaj „Novi Bazar“) imenovalo vélika županija Raška, potem pa Srbsko ali Raško kraljestvo. (Od tod še zdaj nahajajoče se ime „Rajči.“) Štefanovi nasledki so kraljestvo tako razširili, da je za časa Štefana Dušana (1336. do 56.) vsa Albanija, Macedonija, Tesalija, severna Grška in Bulgarija bila pod Srbskim gospodstvom. (Kon. prib.)

Mnogovrstne novice.

* *Živinoreja v Teksasu v severni Ameriki se je poslednji čas tako pomnožila, da bi človek skoro ne verjel, kar dotična statistika poroča. Kar je bilo nekdanj polje, je zdaj paša, na kateri se pasejo neizmerne čede goved, kónj, mul, mežgov in ovac. Večidel pa je dandanes živinoreja v rokah velikih posestnikov, katere zato „živinske kralje“ imenujejo. Tako, na pr., imata posestnik Allen in njegov sin 40.000 oralov svetá z 50.000 repi živine; vsako leto prodasta čez morje nad 20.000 ovac; — posestnik Love ima na 40.000 oralih zemlje 120.000 živine; — posestniki Matthevs, Coleman*

in Matthevs redijo na 200.000 oralih pašnikov 130.000 živinčet; — posestnik King ima 200.000 oralov paše in 160.000 goveje živine, 10.000 pa kónj in mežgov; — posestnik Kennedy, njegov najbližnji sosed, ima na 190.000 oralih pašnikov 8000 kónj in mežgov in 120.000 druge živine. — To so pač res živinski kralji.

* *Kako silno se množi število blaznih (norih) v Dunajski norišnici, kažejo nam sledeče številke: leta 1873. so jih v norišnico sprejeli 570, 1874. leta 620, 1875. leta 680, 1876. leta pa 768; bati se je, da jih bode konec letošnjega leta še več. Ker zato v Dunajski norišnici prostora manjka, ne morejo več sprejemati taci, ki nimajo domovinske pravice v doljni Avstriji. — Žalibog, da prav tako se število blaznih množi tudi v drugih deželah.*

Naši dopisi.

Iz Istre. *. — Kar se le v večih mestih bolj pogostoma godí, začelo se je tudi v malih. Ponoči med 14. in 15. marcem zavdala si je v Paznu neka še ne 19 let stara dekla. Našli so jo 15. t. m. zjutraj čisto praznjo opravljeno mrtvo na postelji. Zavdala si je z ogeljnimi strupenim gazom, postavši zvečer v svojo spalnico dve prilično veliki posodi oglja, katero je zažgala. Ljudje pravijo, da jo je njen ljubi zapustil in mesto nje njeno sestro za ženo vzel; in to da je vzrok samomora. Gotovega vendar nihče prav ne vé. Pravila je pa sosedom, katerim je več zaupala, in celó svoji lastni gospej, pri kateri je služila, da se bo sama usmrtila. Tega se ve, da jej nihče verjel ni. Njena gospá jo je vendar resno posvarila, naj ne kvasi taci neslanosti, ampak moli naj Boga. Na to dobrohotno svarilo svoje dobre gospé se je pa smijala rekoč: „čemu moliti? duhovni sícer pravijo, da je pekel; jaz pa vem, da ga ni!“ — Samomorka si je znala skrbeti za lepo gospôsko krinolino; na ples je rada hodila; tudi obnašati se je znala priljudno. V teh rečeh bila je toraj dobro „omikana“. Kaj je toraj vzrok bil onega groznega čina, nego zaničnega, brezverska, nekrščanska izreja? — Oče, zvedši za hčerino smrt, prišel je prašat po njeni zapuščini, katera mu je, prej ko ne, bolj na srcu ležala kot otrokova sreča. — Stariši! nočem vam tukaj pridigati, vsaj imate svoje duhovne pastirje povsod, kateri vam nepobitne resnice naše sv. vere oznanujejo in razlagajo, nje poslušajte; rečem vam le toliko: prevdarite dobro ta žalostni in resnični dogodek, katerega sem vam tukaj nerad popisal! Pošiljajte radi svoje otroke v cerkev in v šolo; toda bodite prepričani, ako sami svojih otrok domá nič podučevali in jih tako pripravljali ne boste na nauke, katere imajo v cerkvi in v šoli nadalje poslušati, ne bo tudi niti cerkev niti šola pri najboljši volji zaželenega vspeha dosegla. Človeku ostane rado to, kar se je že kot otrok od svojih skrbnih starišev navadil, kar je že z maternim mlekom vsesal; — tako nam je tudi najljubši in najmilši tisti jezik, katerega smo se od svoje matere naučili. To je sv. cerkev od nekdanj dobro vedela, zato spoštuje ona vsako narodnost. Ravno to bi morala tudi šola in posebno ljudska šola biti. Ali žalibog! ravno v Istri niso osnovane ljudske šole na narodni, torej ne na natorni podlagi. To je menda edina provincija v Cislajtaniji, v kateri so slovanski otroci siljeni obiskovati tujo — italijansko — ljudsko šolo. V devetnajstem, tako imenovanem razsvitljenem veku, ko je narodnostno vprašanje in omika ljudstev na narodni podlagi na dnevnem redu, bila bi to ironična laž, ko bi ne bila žalostna resnica! — „Naša Sloga“ toži, da hoče naučni minister slovansko mladino v Istri ponemčiti. Meni se pa zdi, da bo slovanska